

Editorial

Cel de-al patrulea număr al trimestrialului *Noua Revistă de Drepturile Omului* pe anul 2016 conține trei materiale care implică problematica religioasă: articolul lui Emil Moise privitor la avatarurile înscrierii la ora de *Religie* și sinteza Iustinei Ionescu asupra jurisprudenței CNCD pe criteriul religiei; al treilea material, alcătuit din patru piese, documentează „lupta în justiție pentru drepturile cuplurilor de același sex”, cu indiscutabilă dimensiune religioasă.

Ponderea pe care o capătă subiectul religiei în paginile trimestrialului este doar un efect modest a ceea ce se întâmplă în viața reală. Profesorul Emil Moise a investigat presiunea care se exercită asupra părinților ortodocși și a copiilor lor pentru ca ultimii să frecventeze ora de *Religie, în ciuda voinței lor*, și a descoperit proporțiile de masă ale fenomenului. Presiunea se regăsește în forme instituționale, precum angajarea unor absolvenți de Teologie pe poziții de funcționari publici cu competențe în domenii în care bisericile și statul intră în conflict. Sau prin acreditarea unei organizații precum Asociația Părinți pentru Ora de Religie (APOR), să activeze în școli și în instituțiile Ministerului Educației și Cercetării. Or, APOR a fost înființată, organizată și finanțată de către Biserica Ortodoxă Română pentru a lupta împotriva Deciziei Curții Constituționale din 12 noiembrie 2014, considerată de BOR „discriminatorie și umilitoare”. Se adaugă intervențiile inspectorilor, directorilor și cadrelor didactice care, pentru a-i determina pe părinți sau elevii majori să se înscrie la ora de *Religie*, anunță că dacă nu o fac, preotul nu îi va mai căsători; ori că nu se știe ce se va întâmpla cu copiii lor în timpul orei devenite „libere”; sau vor avea de suferit întrucât media generală va fi mai mică; ori că dacă au făcut *Religia* în primul semestru, este obligatoriu să o urmeze și în cel de al doilea; și că nevenind la ora confesională, copiii vor găsi absențele trecute în catalog; când părinții au refuzat cererea, unii profesori au solicitat copiilor să o semneze.

Noua Revistă de Drepturile Omului publică o a doua sinteză de jurisprudență a CNCD – anterior, pe criteriul orientării sexuale, acum, pe criteriul religiei. Un cercetător al sistemului de combatere a discriminării sesizează imediat avantajul substanțial al posibilității de a „contempla esența” celor 62 de spețe ale CNCD din perioada 2008-2015. Sinteza sugerează seria de întrebări care ar direcționa o viitoare cercetare de jurisprudență. Câteva care apar evidente la prima citire.

De ce oare Colegiul Director a reținut discriminarea pe motive religioase în cazul unor emisiuni de televiziune, deși în mod constant și-a declinat competența (lăsând CNA să hotărască) în situațiile care reclamau imagini ori discursuri audio și video? În speța atribuirii complexului Hotelier Bradul din Covasna, Episcopiei Ortodoxe Române a Covasnei și Harghitei. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării și-a declinat competența materială pe motiv că nu poate anula un act normativ precum O.U.G. nr. 114/2013 – principiu stabilit de Curtea Constituțională. Să însemne aceasta neputința CNCD de a hotărî asupra caracterului discriminatoriu *al unor fapte* rezultând din norme discriminatorii, altfel decât prin formularea de critici și recomandări, cum a și făcut-o în speță? Ar rezulta că sistemul de combatere a discriminării din România nu mai poate trata cazurile de discriminare indirectă. Cu doi ani înainte, CNCD a sancționat primarul care a decis ridicarea unui zid, în Baia Mare, între mai multe blocuri locuite de romi și strada principală. Hotărârea a fost confirmată de Înalta Curte de Casație și Justiție. Și atribuirea Hotelului Bradul, și zidul sunt rezultatul unor decizii la nivel executiv. Poate diferența de rang al normei să justifice diferența de tratament?

Tot la necompetență materială a apelat CNCD în cazul petițiilor care vizează situația din penitenciare. Argumentul folosit de Colegiul Director ar fi existența Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. Este adevărat că art. 5 (1) al acestei legi prevede interzicerea oricărei forme de discriminare în timpul executării pedepselor. Dar este greu să se accepte ca CNCD să scoată de sub veghea sa fenomenul discriminării din sistemul penitenciar românesc, pe motiv că Administrația Națională a Penitenciarelor are datoria să combată discriminarea. Iată o categorie de spețe care ar cere schimbarea grabnică a jurisprudenței CNCD.

În sfârșit (în economia acestui editorial), o mare temă ridică dificultatea CNCD de a trata sau tentația de a evita să vadă pe ansamblu și în amănunt în neretrocedarea bunurilor aparținând Bisericii Unite cu Roma (Greco-Catolică) ceea ce reprezintă una dintre cele mai flagrante, sistematice și îndelungate acțiuni cu caracter discriminatoriu din România.

Documentarul „Lupta în justiție pentru drepturile cuplurilor de același sex” reproduce două opinii asupra inițiativei legislative de modificare a art. 48 din Constituția României referitor la căsătorie și alte două, privind cererea de neconstituționalitate formulată de soții (ambii bărbați) Relu Adrian Coman și Robert Clabourn Hamilton. Despre aceeași problemă ne-am mai referit în Editorialul din *NRDO* nr. 2/2016.

Între timp, marele succes al BOR de a aduna trei milioane de semnături, rezultat pus strategic sub egida Coaliției pentru Familie, a stimulat ceea ce pare a fi atracția pentru statutul de actor suprem la scară națională. Pe 25 noiembrie, Patriarhul Daniel a devenit gazda dublei sărbătoriri a Constituției de la 1866 și a celei în vigoare, în urma unui aranjament foarte problematic din perspectivă simbolică cu Curtea Constituțională, cu Camera Deputaților și cu Senatul. Doar refuzul președintelui Klaus Iohannis de a intra în corul adunat sub bagheta Întâistătorului BOR a salvat demnitatea statului.

Dar mai problematice pentru viitorul drepturilor omului și democrației românești sunt mezialanțele BOR la nivel internațional. Cu două zile înainte de celebrarea de la Palatul Patriarhal, pe 23 noiembrie 2016, Patriarhul Daniel l-a primit în vizită de prezentare pe Valery Kuzmin, ambasadorul Federației Ruse în România. Diplomatul rus nu este primul ambasador care să fi avut o vizită protocolară la Întâistătorul BOR. Relevante în acest caz au fost accentele puse de convorbitori în mesajul transmis presei. Valery Kuzmin „a apreciat autoritatea morală a Bisericii în promovarea valorilor religioase și în apărarea familiei tradiționale”, iar Patriarhul a subliniat „relațiile frățești dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Rusă”, valoroase mai ales într-o lume „aflată într-un profund proces de secularizare”. Schimbul de declarații nu doar protocolare a fost precedat de întâlnirea, la Moscova, a delegaților Patriarhului Daniel cu cei ai Patriarhului Kiril al Rusiei. Ambasada Rusiei la București a ales să noteze, din schimbul de vederi al împuterniciților, recunoașterea legăturilor puternice dintre mănăstirile rusești și românești. Acestea ar sprijini îmbunătățirea relațiilor dintre cele două state.

Biserica Ortodoxă Română și cea Rusă promovează aceeași viziune asupra drepturilor LGBT și a drepturilor reproductive, asupra raporturilor dintre datorii și libertăți, dar și asupra modelului lor de stat, mult mai aproape de unul autoritar, decât unul de tipul democrației occidentale. Regimul lui Putin găsește în BOR cel mai important cal troian prin care să aducă România în propriul său proiect „civilizațional”. Într-un asemenea context, celebrarea celor două constituții pe 25 noiembrie a.c., cea din 1866, a modernizării statului, și cea din 1991, a re-construcției liberale, tocmai la Palatul Patriarhiei, pare un mesaj ironic.